

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 390

י"ז סיון
תשפ"ו

פרשת בהעלותך

שמח אהרן שגילה לו הקדוש ברוך הוא - שלך עומדת לעולם, ככתוב במגילת סתרים. אור התורה של המנורה קיים לנצח בלימוד כלל ישראל והעברת התורה במסורת הדורות, "כי נר מצוה ותורה אור", שהנר זמני אך אור התורה הטמון במנורה העליונה נצחי הוא. וזה יסוד תפקיד הכהנים "יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל", להיות אמונים על דת ישראל והנהגתו בדרך התורה.

שבת שלום!

בזרנו של ר' אריה

ס יפר אליעזר גינזבורג:

היה זה לפני עשרות שנים. בשעה מאוחרת בלילה ביקרני חבר ניצול שואה, כשהוא מדוכדך ועצוב. לשאלתי מה אירע לו, השיבני כי ארס לו נערה לאשה, ובהתקרב מועד הנישואין הודיעה לו ארוסתו כי מתחרטת היא ומבקשת לבטל את הנישואין. בהיות חברי בודד וללא מכרים פנה אליי כדי להשיח את אשר עם ליבו.

משראיתיו בסערת נפשו וכי נתון הוא במצוקה, אמרתי לו: הבה ונטייל ברחובה של עיר ונלבן את העניין. תוך כדי הליכתנו, והנה פוגשים אנו בר' אריה, אשר שאלנו: מה לשני בחורים צעירים המטיילים לאחר חצות, על מה אתם מתדיינים? סחתי לר' אריה את כל אותו המעשה שסיפר לי זה עתה חברי.

פנה אליו ר' אריה ואמר: "תנוח דעתך. מובא בגמרא (סוטה ב.) "ארבעים יום קודם יצירת הולד בת-קול יוצאת ואומרת 'בת פלוני לפלוני'. אם כן, כיצד קורה שישנם רבים הנושאים להם לאשה צעירה שהכירוה לא מכבר ולעומתם ישנם רבים המחפשים אחר בת-זוגם במשך שנים ארוכות?! והרי לבטח הוכרז בשמים מי תהא בת זוגם. אלא, מקובלנו שכל אימת שנאמר 'יוצאת בת-קול' הכוונה שנערך דין במרומים וכאשר נפלה החלטה בבית-דין של מעלה או-אז יוצאת בת-קול ומכריזה על כך. ואכן, כל נשמה ונשמה ארבעים יום

דרך חיים

" בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות". לכאורה צריך לומר ששת הנרות ולא שבעת הנרות, שהרי ששת הנרות מאירים כנגד הנר השביעי שהוא פני המנורה. אלא שהתורה מלמדת אותנו שהנרות של המנורה כאן בעולם התחתון מאירים כנגד האור העליון של המנורה שבעולם העליון, אותה המנורה שהייתה יצירה של הקב"ה. מנורה זו, כיוון שנעשתה על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו, נצחית היא.

לכן היה צריך בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ, בכדי לכוון את המקדש התחתון - הבריאה כנגד המקדש העליון, שבו נאמר "מקדש ה' כוננו ידיך".

המנורה רומזת לתורה. כפי שמלמדים אותנו חז"ל "הרואה שמן זית בחלום - יצפה למאור תורה, שנאמר "ויקחו אליך שמן זית זך" (ברכות נז.). וכן "הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין וסימניך שלחן בצפון ומנורה בדרום" (בבא בתרא כה:).

לכן על המנורה שהיא אור החוכמה נתנו היוונים את נפשם. כל עניינם היה ביטול התורה, החכמה העליונה, והסבת חכמת הגויים תחתיה. התורה היא מעצמותו של הקב"ה - 'אורייתא וקוב"ה חד', לכן אין דרך לכבות את המנורה. על כך אנו מתפללים "אתה חונן לאדם דעת", כלשון המדרש (שמות רבה פרשה מא): "למה הדבר דומה? לעשיר שהיה לו בן. בא בנו מבית הספר, מצא תמחוי לפני אביו. נטל אביו חתיכה אחת ונתנה לו. מה עשה בנו? אמר לו איני מבקש אלא מזה שבתוך פיך. מה עשה? נתנו לו. ולמה? על שהיה מחבבו נתן לו מתוך פיו הוי "כי ה' יתן חכמה", וכל מי שהוא מחבבו יותר "מפיו דעת ותבונה". אין רצוננו בחכמה, אלא מהחכמה שבתוך פיו שמדבקת אותנו בו יתברך.

התורה המשולה במנורה היא תורה שבעל פה, בעוד הלוחות והארון רמז לתורה שבכתב. תורה שבעל פה שעוברת מדורות לדור בלא שינוי היא זו שמעלה אהרן נוכח פניה, באופן שלא נעצר אורה לעולמים. על כן

מכיסוי כלי שנועד לפתיחה ולסגירה, כשם שאין איסור לכסות סיר אף שע"י זה יש לסיר שם כלי. מה שאין כן במשחקי הרכבה שעשויים מחלקים רבים מאוד מדוייקים, כאשר לכל חלק יש את מקומו המדויק, שמכיוון שהוא משחק המשתמר לימים רבים וכל חלק מדויק למקומו - הדבר אסור (עיין שו"ע שיג' ובביה"ל בשם הראב"ד).

לכן גם אסור לעשות קיפולי נייר בשבת, כגון סירה או אווירון מנייר, כי הם נועדו להשתמר לטווח ארוך ועל כן נחשב כמו עשיית כלי בשבת. על כן בעניין קיפול מפיות נייר בשבת לכבוד השולחן והאורחים יש להחמיר אם הקיפול נעשה באופן מיוחד, שהדבר דומה לבניין. אבל קיפול סתמי באופן פשוט אין בזה מניעה. לעומת זאת, במפיות בד אם התפרק הקיפול אסור להחזיר את הקיפול.

משחקי אותיות וציורים: אם מניחים את חלקי האותיות והציורים אחד ליד השני ובכך נוצרת מילה או תמונה - מותר לכתחילה. אבל אם יוצרים מסביב מסגרת או שמחברים חלק לחלק בכח זה נחשב לחיבור ממש ואסור. לכן מגנטים שנתפסים בדיוק רב או מגנטים על גבי המקרר אסורים. כתב הרב נויבירט זצ"ל (שש"כ פט"ז הערה סח), שכל מה שאנחנו אוסרים לחבר אותיות בתוך מסגרת זה רק אם האות היא ממש יחידה בפני עצמה, כלומר שכל מה שרואים לפנינו זה את הצורה של האות. אך אם לאות עצמה יש איזושהי מסגרת, כפי שיש ברוב המשחקים, מותר להכניס אותה גם בתוך מסגרת אחרת כי היא נחשבת כיחידה בפני עצמה (עיין יו"ד סי' רעו, ופ"ת סוף ס"ק יז). קוביה הונגרית מותרת לשימוש, משום שהיא שונה ממסגרת שמחברים בתוכה חלקים, כיוון שבקוביה הכל נע סביב ציר קבוע. אבל אם נוצרת תמונה הדבר אסור, משום שיש כאן קביעות של תמונה וקביעות של הקוביה שהיא כמו מסגרת.

שו"ת עם הרב חיים אידלס

שאלה: אני עובד כל הלילה במאפיה, ובשלוש בלילה אני חוזר לאחר תשע שעות עבודה רצופות. לא אצליח להישאר ער, מה עליי לעשות עם תפילה וקריאת שמע - להתפלל יחיד קודם עלות השחר וללכת לישון או לקום למניין בשעה תשע?

תשובה: כמובן שנכון להתפלל קודם הנץ החמה ביחידות מאשר לקום למניין המאוחר. נכון שכך אתה מתפלל ביחידות, אבל מרן השו"ע (ריש סי' פט) פסק שמי שאנוס או בשעת הדחק יכול להתפלל שחרית אחר עלות השחר קודם הנץ החמה. מרן דו"ז הגרי"ש

קודם יצירתה מובאת היא לדיון ולקביעה במרומים מי תהא בת זוגו. פעמים נופלת ההחלטה לגבי ההצעה הראשונה שהועלתה במרומים, אולם יש והנשמה חשובה היא, ואז מועלות הצעות אחדות, נערך דיון, ומתקבלת החלטה ומכריזים על כך על ידי בת קול. דא עקא, שבבוא העת צריך אדם זה לעבור על פני כל אותן ההצעות שהועלתו באותה ישיבה של מעלה... על כן דע לך ידידי, מאחר ובעל נשמה חשובה אתה, לפיכך הועלו עבורך מספר הצעות, ועליך לעבור ולבחון את כולן בטרם תמצא את זו שיעד לך הבורא. אולם ברור לי שזאת אשר תינשא לך עליה הוכרז בבת הקול שהיא היא הראויה לך".

ואכן, דבריו אלה של ר' אריה הפיחו חיים חדשים בחברי, והוא חזר לביתו שלו ומעודד. לא חלפו ימים רבים והוא מצא את זיווגו המתאים אשר עליה הכריזה אותה בת-קול.

(צדיק יסוד עולם עמ' 231-230)

הלכה ומנהג

ל אחר הפסקה קצרה, נשוב לדיני משחקים וצעצועים בשבת.

כדור ובלון שמנפחים ואחר כך קושרים - אסור לנפחם בשבת, והם מוקצים עוד לפני הניפוח. אולם כדור שאין קושרים אותו אלא יש לו פקק שסותם אותו בסוף הניפוח, וכן מזרן שמנפחים בתוכו אוויר, מותר לנפחם בשבת אפילו על ידי משאבה ידנית (לא חשמלית), כי אין בזה טורח או אמנות מיוחדת (שש"כ בשם הגרש"ז). יש מחמירים שרק אם כבר ניפחו פעם אחת את הכדור או המזרן הדבר מותר, משום שבפעם הראשונה הדבר קשה ויש בו טורח גדול (יסודי ישרון ח"ד).

מותר לילדים לעשות בלונים בשבת, מכיוון שאין לדבר שום קיום ובלא זה הוא איסור דרבנן. לכן מרן הגרש"ז (שש"כ פט"ו) התיר זאת, אבל הדגיש שלכתחילה ראוי בכל זאת לומר לילדים שישחקו בשבת במשחק אחר.

מותר לשחק 'חמש אבנים' בתוך הבית, אפילו אם האבנים מאולתרות מבעוד יום, כי מה שייחדו אותם בערב שבת לשם משחק מפקיע מהם את דין מוקצה. אבל אם במקרה חסרה לו אבן אי אפשר לקחת אבן אחרת ולשחק בה, שהיא מוקצה (שו"ע סי' שג).

משחק בקוביות המונחות אחת על גבי השנייה בלא חיבור כלל - מותר לכתחילה. גם אם צריך לחבר את החלקים עם הברגה פשוטה הדבר מותר. הסביר הגרש"ז זצ"ל (שש"כ שם) שההיתר הוא משום שזהו משחק בלבד והוא מיועד לפתיחה וסגירה, ועל כן ההברגה הזו היא ארעית כחלק מהמשחק ואינה שונה

אלישיב זצ"ל (תפילה כהלכתה פ"ג הערה סג) פסק שמי שיעשה מלאכה קודם התפילה יש בזה איסור ועדיף לו להתפלל ביחידות קודם עלות השחר. לכן גם במקרה זה כך הדין, ובמיוחד שיש חשש שמתוך השינה יעברו זמן קריאת שמע, ואולי אף זמן תפילה. רק שצריך לשים לב שאת הטלית והתפילין נניח רק לאחר זמן 'שיכיר', הוה אומר כ-50 דק' קודם הנץ החמה. כלומר תתחיל בתפילה – ברכות השחר, פסוקי דזמרא עד ישתבח, וברגע שהגיע זמן זה תניח תפילין בין ישתבח ליוצר ותמשיך איתם עד סיום התפילה. ובדיעבד, אם אינם יכול להמתין עד זמן זה יש להתיר בדיעבד להתפלל עם טלית ותפילין שנניח קודם זה 'שיכיר' בלא ברכה, ולאחר התפילין נמשמש בטלית והתפילין ונברך עליהם ונקרא בהם קריאת שמע (אגרו"מ ח"ד סי' ו. חשב האפוד ח"ב סי' קמג).

שאלה: אני גר בארה"ב, כמה זמן נסיעה עליי לנסוע בכדי להתפלל במניין?

תשובה: מרן השו"ע (או"ח צ טז) ססק ששיעור הזמן לכיוון נסיעתו, כלומר בדרכו לעבודה או הבית, הוא ד' מיל, כלומר נסיעה של 72 דקות. ואחורה, כלומר דבר המעכב אותו בדרכו הוא 18 דקות. אבל רק ברכב פרטי ולא בתחבורה ציבורית שעלולה לגרום שלא תגיע בזמן (קצוה"ש יג ב). ואם יש חשש סכנת דרכים אסור לנסוע בשביל מנין (מ"ב צ ס"ק נב. שבה"ל ח סי' יט). כן בהפסד ממון אין חייב לנסוע בכדי להתפלל במניין (מ"ב).

שאלה: האם לאדם שלא קרא קריאת שמע ביום יש תשלומין בלילה?

תשובה: זו מחלוקת גדולה, עיין בדברי ראבי"ה (מגילה סי' תקעא), ספר הבתים (ק"ש שער ב סי' ז), הפרי חדש (נח סק"ז), המקור חיים (שם סק"ז) והמגן גיבורים (שם ס"ק יד). ומכיוון שהשלחן ערוך (שם סעיף ז) הביא בזה מחלוקת, לכן אם שכח או נאנס ניתן לקרוא קריאת שמע לאחר התפילה, אך ודאי שאין שכרו אלא כקורא בתורה בלבד, כפי שכתב הגר"א (שם ס"ק יז) לדעת האוסרים.